

ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՌՈՒԲԵՆ ՍԵՎԱԿԻ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՈՐՈՆՈՒՄՆԵՐԻ ՈՒՂԵԾԻՐԸ

ՇՈՂԻԿ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարան, ՀՀ, Երևան

Էլ. փոստ՝ shoghik-melkonyan@mail.ru

DOI: 10.24234/scientific.v3i50.248

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, եկուր սիրե՛նք կաթոգին,

Ով չի սիրեր պիտի մեռնի առհավետ.

Սերը պե՛տքն է, երազն է կյանքը կյանքին...

Ռ. Սևակ

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Ռուբեն Սևակը հայ գրականության հզոր անհատականություններից մեկն է՝ բազմաբղյուն, միշտ արդիակ, բնաբուխ արժեքների սևակյան չափանիշներով: Սևակի քնարական երկերը օրհներգեր են՝ ձոնված սիրելի էակին, սիրուն, հայրենիքին, իսկ արձակ երկերը գրական մի նոր տեսակի հայտնություններն են՝ խոհափիլիսոփայական և գեղարվեստական լիցքերով համաձուլված: Բանաստեղծի մեջ մշտամնա կերպով ապրում է հայրենիքը, և նրա բոլոր երկերի հիմքում խաղաղ ու ապահով հայրենիքի տեսլականն է՝ անխարդախ բնությամբ ու սիրով, անվրդով ու ամուր ընտանիքով, կյանքում իր տեղն աննկուն կամքով նվաճող, «ապրելը հաղթել է» յուրօրինակ բանաձևով...Եվ այս ամենը գրական տարբեր ձևերում և ժանրային ներթափանցումներով, սևակյան բնաբուխ խոսքի հորդուն գեղումներով: Այսօր էլ Սևակի ինքնաբուխ զրույց սերունդների հետ է՝ համադրված ստեղծագործական տարբեր եղանակներով և խոսքի դրսևորման տարբեր ձևերով: Բոլոր դեպքերում էլ ասելիքի էությունը նույնն է՝ կատարյալի ձգտումը, ինչն էլ հիմք է հանդիսանում ստեղծագործական մի ներդաշնակ ամբողջության:

Բանալի բառեր՝ գրական տարբեր ժանրեր ու տեսակներ, գեղարվեստական պատկեր, ժանրային ամբողջականություն, սիրերգություն, քնարական, ներաշխարհ, հայրենիք, պատմողական:

ՆԵՐԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ռուբեն Սևակի՝ որպես ստեղծագործողի տաղանդն ինքնորոշվել է գրական տարբեր ժանրերի ու տեսակների խաչմերուկներում՝ քնարական (բանաստեղծություն, պոեմ), պատմողական (նորավեպ, պատմվածք, զրույց, էսսե, նամակ) և այլն: Գեղարվեստական արժեքայնության անընդհատ նորոգվող յուրատիպությամբ է բնութագրվում Ռուբեն Սևակի ստեղծագործությունը՝ միաժամանակ անխախտ պահելով նաև ժանրային ներթափանցումները: Այս ամենով հանդերձ, Ռ. Սևակի ստեղծագործությունը ներկայում է էջեր, որոնք իրենց գաղափարական, փիլիսոփայական բովանդակությամբ, գեղարվեստական արժանիքներով ու ընդհանրացումներով, հոգեբանական խորությամբ և խոսքի ինքնատիպ լիցքերով միանգամայն ուրույն տեղ են գրավում հայ գրականության պատմության մեջ:

Սևակի առաջին բանաստեղծությունը՝ «Բաժանման խոսքեր» վերնագրով, տպագրվել է 1905 թվականին «Մասիս» հանդեսում: Ռ. Սևակը, իր 1-ին ստեղծագործությունից սկսած, ապա և ստեղծագործելով գրական տարբեր տեսակներով, յուրօրինակ պուժենների և խոհերի միջոցով բանաստեղծի ու արձակագրի անմիջական տեսունակությամբ կապակցում ու ներհյուսում է գեղարվեստական փաստի իրական, հոգեբանական ու փիլիսոփայական հավանականությունները՝ գեղարվեստական պատկերին հաղորդելով ճանաչողական յուրատիպ արժեք: Ռ. Սևակի ստեղծագործություններն ունեն ներքին միասնություն և նրանց կառուցվածքն ու հոգեբանական երևույթը ճանաչելու դիտանկյունից կարևոր ու ելակետային նշանակություն ունի ժամանակի ըմբռնումը: Բնությունը տրամադրող է ու հմայիչ, մարդու հոգին ազատ է կաշկանդումներից, և զգացմունքները դառնում են մեղմ, նուրբ ու մտերմիկ:

Հոդվածում գրականագիտական վերլուծություններն իրականացրել ենք՝ հենվելով Սևակի չափածո և արձակ ստեղծագործությունների վրա, միաժամանակ հենք ընդունելով ժամանակակից գրականագիտության մոտեցումներն ու ընկալումները:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ելնելով հոգվածի հիմնական առաջադրություններից՝ բանաստեղծի ստեղծագործությունների քննաբանության համար ընտրել ենք նկարագրական, վերլուծական, նաև համադրական մեթոդները՝ հենվելով հեղինակի ստեղծագործությունների վրա: Վերջիններս հնարավորություններ ստեղծեցին թափանցելու այդ յուրատիպ արվեստի և գեղագիտության խորքը, բացահայտելու դրանց հմայքն ու կենսական ճշմարտությունները:

Քնարական ու արձակ հիասքանչ պատկերներում տողանցում են հոգու բոնկումների հարատև արձագանքներ: Սևակը հայտնաբերում է անհատի հոգևոր ինքնաստեղծման բազմաթիվ դրսևորումներ՝ զուգորդելով ներքին օղակների ներհյուսումներով («Ցնծուն մահ»):

Քերթողն ըսավ. — «Անու՛շ վրտակ,

Շյուղերու տակ, ճյուղերու տակ

Ո՞ւր կը վազես աննրպատակ...(Սևակ Ռ., 1985, էջ 155):

Ռ. Սևակի ստեղծագործությունն իր ժանրային ամբողջականությամբ մարդկային կենսագագացողությունների բանաստեղծական արձագանքների մի անկրկնելի ու ինքնատիպ մատյան է՝ հույզերի անպարագիծ խորությամբ, խոհերի փիլիսոփայական հագեցվածությամբ և կենսագրական բաղադրումներով («Զանգակնե՛ր, զանգակնե՛ր»):

Որովհետև դեռ հեռու է օրն այն,

Երբ գայլն ու գառնուկ սիրով արածին...

Թե ապրիլ կ'ուզե գառը նորածին՝

Պետք է իր ակռան սրե լռելյայն... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 106):

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Գեղագետի փայլուն վարպետությամբ հատկապես արձակ ստեղծագործություններում հեղինակը տիպականացնում է երևույթներն անհատականությունների մեջ: Հոգեբանական ու փիլիսոփայական իրենց տարերքում Սևակի կերպարները գեղարվեստական կառույցի ու փիլիսոփայական միտումի մեջ ստանում են այլ հմայք ու գրավչություն. «Ո՛չ, Դյուցազնորենը գրողը երիտասարդ պիտի չմեռներ: Ան պիտի ծառանար ահավոր հիվանդության դեմ, ան պիտի սրբեր իր ճակտին գիրը, ան պիտի պայքարեր Մահվան հետ» (Սևակ Ռ., 1985, էջ 308):m

Կյանքը գեղեցիկ է և ոչ ներդաշնակ. խրթին հարաբերությունների մեջ հայտնվում են կերպարներ, որոնք իրենց կենսագրություններով ընդհանրական ու հավաքական լիցքեր ունեն. «Եվ սակայն Վոլթեր այսքանով հուսահատող մարդ մը չէր: Իր ծերունի ու կմախքացած կուրծքին տակ միշտ երիտասարդ կմնար սիրտը, միշտ խանդավառ, միշտ ժպտուն» (Սևակ Ռ., 1985, էջ 315):

Ռ.Սևակի ստեղծագործական աշխարհը բարդ կառուցվածք ունի: Գեղարվեստական ուրույն հյուսվածքներին հավելվում են կենսագրական ինքնաբավ արտագեղումները («Ինչո՞ւ»).

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ զիս սիրեցիր,

Փոքրի՛կ աղջիկ, քեզի մե՛ղք էր.

Փոքրիկ ծոցիդ թիթե՛ռ պետք էր,

Դուն ծե՛ր արծիվ մը բանտեցիր... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 136):

Որպես յուրատեսակ վերապրում՝ հեղինակը հյուսում է իր ստեղծագործության մեջ սիրո մի ուրույն աշխարհ, որը միանգամայն նոր նվագներ է արտագեղում Ռ. Սևակի ստեղծագործական զգացողություններում, քնարական գեղեցիկ ու մշտամնա նվագներ, որոնք այսօր էլ պահպանում են իրենց հմայքը:

Ռ. Սևակի սիրերգությունը հեղինակի կենսագրության անկրկնելի պատմությունն է՝ ինքնաբավ ու տարերային: Պատկերների փիլիսոփայական կառույցները վերին համադրության մեջ են ներառում զգացմունքի և բանականության հոսքը («Երգ երգոց»).

Արցունքիդ պես նայադներ պար կը դառնան:

Այդ ի՞նչ հեշտանք որ շրթներուդ մեջ կը՛մպես.

Շունչըդ գինով է հովերու պես գարնան,

Զայնըդ տարփոտ՝ աղբյուրներու երգին պես...

Արցունքիդ մեջ նայադներ պար կը դառնան (Սևակ Ռ., 1985, էջ 79):

Սևակի սիրերգության կենսական հիմքը հոգու կենսագրություն է ստեղծում: Սևակի ստեղծագործությունը հարուստ է սիրային բոլոր ապրումներով, ոգևորությամբ ու բռնկումներով: Ամբողջ ստեղծագործությունը բռնկված է սիրո հրդեհներով, որոնք վառվում են անշեջ կրակի պես: Նրա ստեղծագործությունը լեցուն է կնոջ մանրաքանդակ դրվագումներով ու պատկերներով: Այդ պատկերներն այնքան

տեսանելի են ու շարժուն, որ ստեղծվում են յուրատիպ շարժանկարներ: Ապրած կյանքը դառնում է գրականություն («Եկո՛ւր»):

Եկո՛ւր, եկո՛ւր ճամբաներեն անուրջիս:

Սրտիս ջահերն այրեցի քեզ ի հանդես... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 124):

Սևակի ներաշխարհի տոգորումներում իբրև անփոխարինելի արժեք իր տեղն ունի հայրենիքը: Կոտորածի արհավիրքները ողբերգական ծանր զգացողություններով են տոգորել բանաստեղծի ներաշխարհը: Ռ. Սևակը փոխաձևեց հայրենիքի էսթետիկական համարժեքը՝ հայրենասիրական քնարերգությունը բարձրացնելով նոր աստիճանի:

Ու դո՛ւն, ո՛վ դժբաղդ երկիր հայրենի,

Որ արյունի տա՛ք շամանդաղի մեջ,

Զոհ՝ զազաններու խաղին վայրենի,

Ու համայնասպա՛ռ բոցերու անշեջ,

Կմխա՛ս, դժբա՛ղդ երկիր հայրենի... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 112):

Գույնը գրքի վերնագիր, գույնը՝ որպես խորհրդանիշ. «Կարմիր գիրքը»՝ գրված 1910թ. և կարմիր դարձած Ադանայի ջարդերի արյունից: Փոխաբերական մտածողությունն ու խորհրդանիշները հաջորդում են մեկը մյուսին: Գրական բոլոր տեսակների մեջ էլ կերտվում է հեղինակի գրավիչ կերպարը՝ սրտի մեջ, մտքի ու հոգու մեջ Հայաստանի կերպարը («Ջարդի խենթը»):

— Է՛հ, հա՛, հա՛, հա՛, հա՛.

Հօրս դիակն ուսիս, կքալեմ ահա՛

Ջարդուածներու դաշտին վրայ լուռ...

Զառա՛մ Քահանայ, դիակըդ տըխուր

Ի՛նչ ծանր է ուսիս, ի՛նչ ծանր է ուսիս... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 25):

Ժամանակի դրաման, կյանքի ողբերգականությունը արձագանքներ են դրոշմում Ռ. Սևակի տրամադրությունների հնչերանգին: Կյանքի ինքնաճշտման և կյանքի իմաստավորման փիլիսոփայական ներքնատեսության մեջ անխարդախ նախադրյալը դառնում է հայրենիքը: Բանաստեղծը կենսական լայն ուղեծրի մեջ է ներքաշում հայրենիքի միակ ու բացարձակ ճշմարտությամբ ապրող քնարական հերոսին («Մարդերգություն»):

Ա՛խ, անմա՛հ ըլլալ... Ապրի՛լ հավիտյան.
Իսպա՛ռ չունենալ ո՛չ դար, ո՛չ վայրկյան.
Ժամանակի՛ն պես, Ժամանակին մեջ,

Տքա՛լ, տառապի՛լ, բայց ապրի՛լ անվերջ... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 56):

«Կարմիր գիրքը» բանաստեղծական ժողովածուից հետո Սևակը պատրաստվում էր հրատարակելու ևս երեք ժողովածու՝ «Քառուր», «Միրո գիրքը» և «Վերջին հայերը»: Ինչպես իրավացիորեն նկատում է գրականագետ Էդ. Ջրբաշյանը, «Այս վերնագրերի վրա գրականագիտության մեջ ուշադրություն չեն դարձրել, այնինչ դրանք կարևոր են Սևակի ստեղծագործական հետաքրքրությունները հասկանալու համար» (Սևակ Ռ., 1995–1996, էջ 15):

Հավելենք, որ բանաստեղծի կողմից ծրագրված ժողովածուներից ոչ մեկը լույս չտեսավ. «Կարմիր գիրքը» մնաց կենդանության ժամանակ Սևակի հրատարակած միակ բանաստեղծական ժողովածուն: Ըստ էության, բանաստեղծի մտահղացմամբ ընթերցողը հաղորդակցվելու էր բանաստեղծական եռերգությանը՝ սեր, հայրենիք և մարդ ներքին միասնությամբ: Հեղինակի առաջին իսկ գիրքը կրում էր նրա բանաստեղծական ինքնատիպության հայտանիշերը՝ ի հայտ բերելով բանաստեղծի ինքնաբացահայտման լայն հնարավորությունները:

Ռ. Սևակի ստեղծագործության համադրությունը բարդ է, բաղադրիչները՝ շատ՝ ընդգրկելով մարդու ոչ միայն ճանաչելի, այլև անճանաչելի մտավոր, զգացմունքային, հոգեբանական ու քաղաքացիական բոլոր դրսևորումները: Սերը Սևակն ընկալում է լայն իմաստով. սեր դեպի մարդն ու կյանքն ընդհանրապես («Գիշերն իջավ...»):

Գիշերն իջավ անամպ, անհուն,

Բյուր, բյուրեղե ի՜նչ նուրբ անուն,

Տալ անուրջի այս սուրբ պահուն.

-Ա՛խ, ապրելու երջանկություն... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 155):

Ռ. Սևակի պատկերային համակարգը ներդաշնակ է, հեղինակն իր ստեղծագործության մեջ ձգտում է արտաքին և ներքին ներդաշնակության, ասելիքի ձևի և զգացմունքի ներդաշն արտահայտության: Սևակի գեղագիտական հիմնաշերտի վրա հյուսվում են ինքնատիպ ու նուրբ ստեղծագործություններ՝ անընդհատական կերպով շփացնելով հեղինակի ստեղծագործական տարերքը («Եկո՛ւր, եկո՛ւր»):

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, ճամփաներեն անուրջիս,
Սրտիս ջահերն այրեցի քեզ ի հանդես,
Վերջին անցորդ տառապանքի կամուրջես,
Երգի մը պես, քրոջ մը պես, մոր մը պես
Եկո՛ւր, եկո՛ւր ճամփաներեն անուրջիս... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 124):

Հավելենք, որ բանաստեղծական հրդեհի ոգելից ներշնչանքը մշտապես ուղեկցում է Ռ. Սևակին նաև նրա արձակ գործերում և նամակագրության մեջ, քնարական շունչը՝ որպես բնանկար, որպես սիրերգ («Երթա՛լ»).

Երթա՛լ, երթա՛լ, երթա՛լ առանց ճրագի.
Երթա՛լ առանց սուգի, լացի, փափագի.
Երթա՛լ՝ առանց սովի, պապագի... (Սևակ Ռ., 1985, էջ 147):

Ռ. Սևակի և՛ բանաստեղծական շարքերը, և՛ արձակ ստեղծագործությունները, և՛ նամակագրությունը ամբողջական են թե՛ բովանդակությամբ, թե՛ ոճային մտածողությամբ՝ թողնելով սկիզբ, զարգացում և ավարտ ունեցող ստեղծագործության տպավորություն, բնութագրվելով ապրումների հաջորդականությամբ և յուրատիպ քնարականությամբ («Գինո՞վ սեր»).

Դուն Հրա՜շքն ես, դուն Երա՜զն ես, Դուն Սերն ես.
Տարաշխարհի չքնաղ ծաղիկն ես աղվոր.
Միաթիքական խնկումներով թունավոր
Դուն մըսեղեն խենթեցրնող տաճարն ես.

Դուն Հրա՜շքն ես, դուն Երա՜զն ես, Դուն Սերն ես (Սևակ Ռ., 1985, էջ 61):

Ներքին ստեղծագործական տարերքը Սևակի ստեղծագործություններում նշանավորվել է նաև խորհրդանշանների իմաստավորմամբ («Զանգակնե՛ր, Զանգակնե՛ր»).

Զանգակնե՛ր, բարի՛, բարի՛ զանգակներ,
Ի՞նչ բան կասեցուց ձեր գուժկան լեզուն,
Խոսք ելլել կ'ուզե արյունը վազուն...

Կը լռե՛ք, բարի՛, բարի՛ զանգակներ (Սևակ Ռ., 1985, էջ 106):

Հեղինակի ստեղծագործության կարևոր հանգրվաններից է արձակը: Սևակի արձակ գործերը ժանրային իմաստով բազմազան են՝ հողվածներ, զրույցներ,

խորհրդածություններ: 1911-1914 թթ. հիվանդանոցում աշխատելիս բանաստեղծն ականատես է եղել մարդկային բազմաթիվ ողբերգությունների՝ դրանց հետևում նշմարելով հասարակության բարոյական պատկերը ներկայացնող կենսական խոր դրամաներ: Դրանք էլ ընկած են «Բժիշկին գիրքեն փրցուած էջեր» գրքի պատմվածքների հիմքում, որոնք բժշկի օրագրություններ են: Հեղինակը կենդանի ու բնական գույներով ներկայացրել է ստացական ախտերի ամբողջ սարսափը՝ ատելություն ու նողկանք առաջացնելով դրանց նկատմամբ. «Ապրիլը հաղթել է», «Կռունկը», «Ահավոր տարակույսը»: Այս գործերում ուրվագծվում է հայրենասեր և մարդասեր բանաստեղծի քաղաքացիական բարձր նկարագիրը: Սևակը արևմտահայ գրականության պատմության մեջ, ըստ էության, ստեղծում էր արձակի նոր ժանր: Ինչպես իրավացիորեն նկատում է գրականագետ Վլ. Կարապետյանը, «Ժանրային տեսակետից այս ստեղծագործությունները բազմազան են. փոքրաթիվ գեղեցիկ նորավեպերի ու պատմվածքների կողքին կան դիդակտիկ մանկավարժական զրույցներ ու փիլիսոփայական խորհրդածություններ: Հաճախ այդ հատկանիշները միաձուլված են հանդես գալիս նույն գործի մեջ» (Սևակ Ռ., 1985):

Ռ. Սևակն արևմտահայ գրականության պատմության մեջ առաջինն է գրել նամականու ժանրով. նամակները նրա ստեղծագործական ժառանգության մի մասն են: Նամակներ գրել է կնոջը՝ գերմանուհի Յաննի Ապելին, ինչպես նաև ընկերներին ու ծնողներին: Ռ. Սևակի նամակագրությունը բնութագրվում է սիրո փառաբանական, օրհներգային հանդիսավորությամբ, ծիսական հանդարտությամբ: Այդ ամենը որքան երազային, նույնքան էլ նյութական է, առարկայական: Բանաստեղծական անսպառ հնարավորություններով Սևակը գովերգում է կնոջը, նրա գեղեցկությունն ու ոգեղեն տարերքը՝ ստեղծելով մի յուրօրինակ աշխարհ՝ իր դարձդարձիկ ճանապարհներով ու ստեղծագործական վարպետությամբ. «Օ, իմին աղուոր կինս, ամենապաշտելին, ամենահմայիչը, ամենասիրագեղը պզտիկ կիներուն մեջ: Եթե հիմա գիտնայիր, թե ինչքան կը սիրեմ քեզ եւ ինչպէս կը տառապիմ քու բացակայութենէդ: Եւ եթե գիտնայիր, թե ինչքան սիրատուչոր ու բարի պիտի ըլլամ քու վերադարձիդ: Եւ եթե գիտնայիր նաեւ, թե որքան կօրհնեմ այս կարճ բաժանումը...

Մեծ գեղեցկութիւնները մեծ լեռներ են. երբ մարդ այդ լեռներուն վրայ է, այնքան ալ չի նկատեր անոնց մեծութիւնը. պէտք է որոշ տարածութիւն մը, կարենալ դատելու

համար անոնց վսեմ գեղեցկության մասին...» (Սևակ Ռ., 1985): Այս ամենը նժարում է բանաստեղծական խոսքի արժեկշիռը՝ ստեղծելով հոգևոր մի եզերք, ուր ի մի են բերվում ժամանակը, արդարություն որոնող մարդը՝ սերունդների հավաքական ներկայացուցիչն ու ցավի և կարոտի ձայնարկուն:

«Հրաշալի բժշկություն» ակնարկում բժիշկ և արվեստագետ Ռ. Սևակը գրում է. «Կո՛ւյր պետք է ըլլալ չտեսնելու համար այն բազմաթիվ հիվանդները, որոնք երկար ճամբորդություններ կընեն, բժիշկե բժիշկ կը նետվին...»

Որովհետեւ դժվար է ընդունիլ այն բազմաթիվ դեղերը՝ որոնք հաճախ տրամագծորեն հակառակ են իրարու...: Ու հետո՝ հիվանդին փրնտոածը միայն թուղթի կտոր մը չէր, այլ ապրելու հո՛ւյս, հոգեկան ուժ, տառապելու քաջությո՜ւն...» (Սևակ Ռ., 1985): Ռ. Սևակը հրաշալիորեն է համադրում հավերժականի և հարափոփոխի կշռույթները. մարդը բնության մեջ, մարդն ինքն իր դիմաց, մարդը պատմության մեջ, մարդը ճակատագրական պահին, մարդը և ներաշխարհը և այլն: Իր ամբողջ կյանքում Սևակը ձգտեց կատարելության և իր ստեղծագործությամբ մեջ էլ կերտեց կատարյալն ու իդեալականը: Հեղինակի ձեռքը մշտապես ժամանակի զարկերակի վրա էր («Տրտո՞ւմ ոգի»):

Ես հեռացա՜ տարտամին մեջ խղափար,

Իմ երազիս ճամբաներեն անդադրում,

Գիշերներու հովին նման խղապար,

Վերջալույսի թռչուններուն պես տրտում (Սևակ Ռ., 1985):

Սևակը հրաշալի պատմող է: Շարադրանքում դրվագային հաջորդականությունը ստեղծում է հետաքրքիր պատմությունների շղթաներ, որոնց մեջ մարմնավորվում ու կերպավորվում են Սևակի հերոսները: Իրար հաջորդող փոքր պատմություններում հյուսվում են մեծ անհատականությունների շատ գրավիչ կերպարներ: Ինչպես նկատում է Ռ. Սևակը, «Դատավորներու օրենքին պես բժկոիությունն ալ իր օրենքներն ունի, բայց որքա՜ն ավելի ահավոր, անդդվելի, անհեղի, վրեժխնդիր օրենքներ...» (Սևակ Ռ., 1946, էջ 36):

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Հայ գրականության մեջ Ռ. Սևակն ունի իր ինքնահատուկ տեղը, որն ինքն է ստեղծել իր գրականության և իր նկարագրի զուտ սևակյան տեսակով.

արդիականություն, ժանրային զուգորդություններ ու ներթափանցումներ, ասելիքի նուրբ դիպուկություն՝ հոգեբանական և փիլիսոփայական հենքին աղերսված, կենդանի ապրումներ, բանաստեղծական յուրատիպ շունչ: Իրական, ապրված զգացմունքների մի անկրկնելի մատյան է Ռ. Սևակի ստեղծագործությունը, որը հոգևոր կամուրջ է անցյալի և ներկայի միջև:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

- Կիրակոսյան Վ. (1972). Ռ. Սևակ. «Սովետական գրող» հրատ. 255 էջ.
- Կիրակոսյան Վ. (1985). Արևմտահայ բանաստեղծությունը 1890–1907թթ. Ե. 155 էջ.
- Կիրակոսյան Վ. (1972). Ռուբեն Սևակ (Կյանքը և ստեղծագործությունը). Ե. 191 էջ.
- Պետրոսյան Վ. (2003). Ռուբեն Սևակը և մեր ժամանակը. Ե. 175 էջ.
- Ջրբաշյան Է. (1965). Ռ. Սևակ (ստեղծագործության համառոտ ակնարկ). «Միտք» հրատ. 116 էջ.
- Սևակ Ռ. (1946). Բժիշկին գիրքեն փրցված էջեր և քերթվածներ. «Հայ գրագետներու բարեկամներ» մատենաշար. 244 էջ.
- Սևակ Ռ. (1985). Երկեր. «Սովետական գրող» հրատ. 480 էջ.
- Սևակ Ռ. (1995–1996). Երկեր (հ. 1). «Լույս» հրատ. 325 էջ.
- Սևակ Ռ. (1997). Երկեր. Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին. 250 էջ.
- Սևակ Ռ. (2006). Երկեր. Հատընտիր (հայ. և ֆրանս.). Ե. 456 էջ.

REFERENCE LIST

- Kirakosyan V. (1972). R. Sevak (*R. Sevak*). Izd. «Sovetskiy pisatel'». 255 s.
- Kirakosyan V. (1985). Zapadnoarmyanskaya poeziya 1890–1907 gg. (*Western Armenian Poetry 1890–1907*). Yerevan. 155 s.
- Kirakosyan V. (1972). Ruben Sevak (*R. Sevak*). (Zhizn' i tvorchestvo). Yerevan. 191 s.
- Petrosyan V. (2003). Ruben Sevak i nashe vremya (*R. Sevak and Our Time*). Yerevan. 175 s.
- Dzhrbashyan E. (1965). R. Sevak (Kratkiy obzor tvorchestva) (*R. Sevak*). (*A Brief Overview of Works*). Izd. «Mysl'». 116 s.
- Sevak R. (1946). Stranitsy i stikhotvoreniya, posvyashchennye vrachu (*Pages and Poems Dedicated to a Doctor*). Seriya «Druz'ya armyanskoy literatury». 244 s.
- Sevak R. (1985). Sochineniya (*Works*). Izd. «Sovetskiy pisatel'». 480 s.

- Sevak R. (1995–1996). Sochineniya (t. 1) (*Works, Vol. 1*). Izd. «Luyis». 325 s.
- Sevak R. (1997). Sochineniya (*Works*). Mat'–mater' Svyatoy Echmiadzin. 250 s.
- Sevak R. (2006). Sochineniya (*Works*). Izbrannoye (arm. i frants.). Yerevan. 456 s.

РЕЗЮМЕ

ТРАЕКТОРИЯ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ИНТЕРЕСОВ И ТВОРЧЕСКИХ ПОИСКОВ

РУБЕНА СЕВАКА

Шогик Мелконян

Рубен Севак представляет собой одну из наиболее значимых и ярко выраженных индивидуальностей в армянской литературе. Его творчество отличается многожанровостью, устойчивой актуальностью и ориентацией на фундаментальные, природно сложившиеся ценности, характерные для его эстетической системы. Лирические произведения Севака выступают как своеобразные одические структуры, посвящённые человеку, любви и родине, тогда как его прозаические тексты рассматриваются исследователями как проявление нового литературного формообразования, сочетающего философско-рефлексивный пласт с художественно-эстетическими компонентами. В центральной системе мировоззрения автора устойчиво присутствует образ родины, который становится концептуальной основой его поэтики. В его произведениях конструируется идеализированная модель мирного и безопасного пространства — с гармоничной природой, стабильными семейными отношениями и субъектом, реализующим себя через волевое усилие и формулу «жить — значит побеждать». Данные идейно-эстетические установки реализуются через широкий диапазон литературных форм и жанровых модификаций, что сопровождается характерным для Севака выразительным, природным речевым потоком. Современное восприятие его творчества демонстрирует продолжение диалога автора с последующими поколениями, осуществляемого посредством разнообразных творческих стратегий и дискурсивных форм. Вне зависимости от формального выражения, содержательная доминанта его произведений остаётся неизменной — стремление к совершенству как основа целостности художественного мира.

Ключевые слова: литературные жанры и виды, художественный образ, жанровая целостность, любовная поэзия, лирический, внутренний мир, родина, повествовательный.

SUMMARY

THE TRAJECTORY OF RUBEN SEVAK'S ARTISTIC INTERESTS AND CREATIVE EXPLORATIONS

Shoghik Melkonyan

Ruben Sevak is recognized as one of the most significant and distinct individual figures within Armenian literature. His oeuvre is characterized by its multi-genre nature, sustained relevance, and adherence to fundamental, inherently shaped values that constitute the core of his aesthetic framework. Sevak's lyrical works function as ode-like structures dedicated to the human being, to love, and to the homeland, whereas his prose is often interpreted as an instance of new literary formation that integrates philosophical reflection with artistic and aesthetic expressiveness. A persistent conceptual element in Sevak's worldview is the image of the homeland, which serves as a foundational component of his poetics. His works construct an idealized model of a peaceful and secure environment—featuring a harmonious natural setting, stable familial relations, and an individual who affirms self-realization through strong will and through the principle that “to live is to conquer.” These ideological and aesthetic principles are articulated through a broad spectrum of literary forms and genre modifications, accompanied by the distinctive spontaneity and expressiveness of Sevak's authentic linguistic style. Contemporary scholarly perspectives indicate that his creative dialogue with subsequent generations continues through diverse artistic strategies and modes of discourse. Regardless of formal variation, the central semantic constant of his works remains unchanged: the pursuit of perfection as the basis for the integrity and coherence of his artistic universe.

Keywords: *literary genres and types, artistic image, genre integrity, love poetry, lyrical, inner world, homeland, narrative.*

Հոդվածը ստացվել է՝ 24.09. 2025

Հոդվածն ուղարկվել է գրախոսման՝ 29.09. 2025

Հոդվածը երաշխավորվել է տպագրության՝ 14.10.2025